

Відрук отримано.

*Голова разової спеціалізованої
вченої ради ДФ 26.133.081*

Іванюк Ганна Іванівна

*доктор педагогічних
наук, професор*

09.04.25р. А.І.Кі

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.133.081

Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка

доктору педагогічних наук, професору
Іванюк Ганні Іванівні

Рецензія

Кошарної Наталії Володимирівни, кандидата педагогічних наук, доцента, завідувача кафедри іноземних мов і методик їх навчання Факультету педагогічної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка на дисертаційну роботу Камінської Світлани Василівни «Формування готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації у різних формах позанавчальної роботи», подану до захисту на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки, галузь знань 01 Освіта/Педагогіка.

Актуальність дисертаційного дослідження обумовлена реаліями сучасного професійного світу, потребою у спеціалістах, які здатні успішно реалізовувати свою готовність до професійної іншомовної комунікації відповідно до сучасних викликів, зокрема дедалі більшою глобалізацією морської галузі. Оскільки означена галузь працює в міжнародному і мультинаціональному масштабі, ефективне спілкування іноземною мовою має вирішальне значення для успішної професійної діяльності, співпраці, переговорів і розуміння міжнародних правил і норм. Камінська Світлана Василівна ретельно аргументує актуальність даної теми, оскільки підвищуючи свої навички іноземної мови через позанавчальну роботу, майбутні фахівці морського транспорту можуть краще орієнтуватися в складнощах глобалізації морської індустрії, що призводить до підвищення безпеки, ефективності та конкурентоспроможності. Камінська С.В. зазначає, що вирішення цього питання значною мірою залежить від кількох факторів: від закладів вищої освіти, для яких додатковим показниками якості освіти є наявність позанавчальної складової у рамках фахової підготовки та здатності забезпечити належні умови для формування готовності у майбутніх фахівців морського транспорту; від реалізації ефективних програм іншомовної підготовки, наявності ресурсів для вивчення іноземної мови та інтеграції формування готовності до професійної іншомовної комунікації в позанавчальну програму морської освіти. Крім того, підтримка та співпраця зацікавлених сторін, таких як судноплавні компанії та міжнародні організації, також може відігравати вирішальну роль у забезпеченні належної мотивації майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації.

Наукова новизна результатів дисертації. Безперечно, дисертація характеризується науковою новизною, яка полягає в тому, що *вперше* було визначено

поняття «готовність майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації» як багатокомпонентне поняття, до складу якого входять мотиваційний, когнітивний, комунікативний, рефлексивний компоненти, які за своєю сукупністю дають змогу майбутньому фахівцеві морського транспорту успішно здійснювати іншомовну комунікацію під час професійної діяльності, зокрема, несення ваhti. У дослідженні готовність майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації розглядається як багатокомпонентна структура і для вивчення динаміки та рівнів її сформованості (елементарного, достатнього, автономного) були застосовані наступні критерії: мотиваційний, когнітивний, комунікативний, рефлексивний та показники оцінки.

Окрім того, Камінською С.В. було уточнено сутність ключових понять дослідження, зокрема «професійна іншомовна комунікація», «готовність», «фахівець морського транспорту», «позанавчальна робота», «процес формування»; роль позанавчальної роботи та її місце у формуванні готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації; подальшого розвитку набули організаційні форми (індивідуальні, групові та масові), педагогічні методи та технології позанавчальної роботи майбутніх фахівців морського транспорту.

Теоретичне і практичне значення результатів дисертації

Аналіз дисертаційної роботи дає всі підстави для констатування її вагомому теоретичного і практичного значення.

Зокрема, Камінською С.В. визначено теоретичні основи досліджуваної проблеми. У результаті узагальнення соціальних концепцій та осмислення наукових теорій виокремлено низку методологічних підходів, а саме: системний, культурологічний, компетентнісний, особистісний та діяльнісний. Їх комплексна інтеграція дозволила вибудувати теоретико-практичну базу дослідження та осмислити науковий задум в різних його вимірах, детермінувала вибір стратегії наукового пошуку і цілісність розгляду досліджуваної проблеми, забезпечила обґрунтування та розробку організаційно-педагогічних засад формування готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації в процесі позанавчальної роботи.

Ціннісним є уточнення термінологічного інструментарію проблеми і аргументована пропозиція авторського розуміння таких понять як «професійна іншомовна комунікація»; «готовність»; «фахівець морського транспорту»; «позанавчальна робота».

Здійснено аналіз структури готовності майбутнього фахівця морського транспорту до професійної іншомовної комунікації, який дав можливість виокремити та охарактеризувати її компоненти: мотиваційний, когнітивний, комунікативний і рефлексивний. Визначено, що процес формування готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації має довготривалий характер, є системним процесом і впливає на розвиток

означених компонентів. Відповідно виокремленим компонентам готовності майбутнього фахівця морського транспорту до професійної іншомовної комунікації Камінською С.В. визначено критерії (мотиваційний, когнітивний, комунікативний та рефлексивний), а також обґрунтовано рівні готовності (елементарний, достатній, автономний).

Осмислення змісту і структури готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації уможливило вперше визначити це поняття як багатокомпонентне утворення (мотиваційний, когнітивний, комунікативний, рефлексивний компоненти), особливий особистісний стан майбутнього фахівця морського транспорту, що засвідчує його здатність і підготовленість до іншомовної комунікації у професійній діяльності.

Авторкою розроблено діагностичний інструментарій: визначені й описані критерії та показники, охарактеризовані рівні готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації, що в сукупності, забезпечило проведення констатувального експерименту. Відтак, результати діагностики стали підставою для обґрунтування та розробки організаційно-педагогічних засад формування готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації в процесі позанавчальної роботи. Застосування методу статистичної обробки даних забезпечило коректність, логічність та об'єктивність проведення експериментальної роботи.

Проведене Камінською С.В. дослідження актуалізувало та підтвердило потребу підсилення розробки змістово-технологічного забезпечення позанавчальної роботи у підготовці майбутніх фахівців морського транспорту, зокрема, необхідність формування їхньої готовності до професійної іншомовної комунікації.

На позитивну оцінку заслуговують практичні результати дослідження, представлені Камінською С.В.

Ціннісними доробками є розроблені авторські навчально-методичні посібники з іноземної мови для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 271 Морський та внутрішній водний транспорт: «Sea spirit: та «Let's Watch and Study: Part 1», які можна використовувати під час позанавчальної роботи.

Аналіз дисертаційної роботи дає всі підстави для констатування її вагомому практичного значення. Здійснене дослідження має практичну спрямованість одержаних результатів, що в подальшому дозволить успішно розв'язувати проблему готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації

Результати дослідження можуть бути впроваджені в практику відповідних ЗВО України у частині позанавчальної роботи здобувачів вищої освіти *спеціальності* професійної іншомовної комунікації, а також при розробці фахової навчально-методичної літератури та робочих програм навчальних дисциплін з іноземної мови

(англійської) професійного спілкування для майбутніх фахівців морського транспорту.

Наукова обґрунтованість результатів дослідження, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Науково-пошукові дії Камінської С.В. мають обґрунтований характер і відповідають методології дослідження.

Глибокий змістовий аналіз автентичних англомовних джерел забезпечив достовірність дослідження та виокремлення нових фактів, зокрема уточнення базових понять дослідження у розрізі англомовного професійного дискурсу.

Ґрунтовне вивчення та критичний аналіз джерельної бази (292 найменування, з них 45 – іноземною мовою) з питань формування готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації у різних формах позанавчальної роботи дає підстави стверджувати про достовірність зазначених у роботі фактів та високу ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Ціннісним доробком Камінської С.В. є введення до вітчизняного наукового обігу нових першоджерел у галузі іншомовної підготовки фахівців морського транспорту. Варто зазначити, що іноземні джерела були опрацьовані дисертанткою в оригіналі.

Узагальнення результатів вивчення наукових джерел дало змогу обґрунтувати методологічні засади дослідження, уточнити його базові поняття, їх взаємозв'язки та взаємозумовленість, визначити специфіку формування готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації у різних формах позанавчальної роботи.

Висновки і рекомендації, які були зроблені на основі проведеної експериментальної роботи, можуть бути використані у практиці закладів вищої освіти України з іншомовної підготовки фахівців морського транспорту, а також застосовані при розробці відповідної фахової навчально-методичної літератури та робочих програм навчальних дисциплін.

Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачем методологією

Наукова робота свідчить, що Камінська С.В. добре володіє методами науково-педагогічних досліджень, уміннями систематизувати фактичний матеріал. Представлена дисертаційна робота виявляє самостійність пошуку авторки при аналізі досліджуваної проблеми.

У процесі виконання поставлених наукових завдань Камінською С.В. було застосовано комплекс методів, які свідчать про високий рівень виконання поставленого наукового завдання, зокрема: *теоретичні* – аналіз і порівняння для вивчення стану досліджуваної проблеми, уточнення суті і змісту базових понять

дослідження, узагальнення та систематизація для обґрунтування критеріїв, показників і рівнів готовності до професійної іншомовної комунікації майбутніх фахівців морського транспорту; *емпіричні* – анкетування, бесіди, опитування, самооцінювання, експеримент, метод педагогічної діагностики для конкретизації фактичної інформації та діагностичної оцінки формування готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації; *статистичні* – опрацювання емпіричних даних та визначення кількісно-якісної інтерпретації результатів дослідження.

Камінська С.В. у повній мірі оволоділа методологією проведення дисертаційного дослідження, що підтверджують отримані результати виконаних завдань. Зокрема, *сформульовано поняття* «організаційно-педагогічні засади формування готовності до професійної іншомовної комунікації майбутніх фахівців морського транспорту у різних формах позанавчальної роботи» як сукупність положень: наукових (теорії, принципи), організаційних (навчально-методичне забезпечення, навчальне середовище та інфраструктура) і педагогічних (форми, методи, прийоми та технології навчання), які складають основу формування готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації у різних формах позанавчальної роботи; *охарактеризовано принципи* (інтерактивності, індивідуалізації, прогностичного навчання, поєднання аудиторної та позанавчальної роботи), організаційні форми (індивідуальні, групові, масові), які схарактеризовано через варіативні методи та технології позанавчальної роботи; *структуровано форми* позанавчальної як традиційні та інноваційні; визначені *практики підібрано* з врахуванням структурних компонентів готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації та спрямовані на її формування у позанавчальній роботі.

Вище зазначене підтверджує достовірність викладених Камінською С.В. наукових положень, а результати дослідження є науковим здобутком автора.

Апробація результатів дисертації. Повнота викладу основних результатів дисертації у наукових публікаціях.

Основні положення та результати дисертаційного дослідження було представлено Камінською С.В. на наукових та науково-практичних заходах різних рівнів: міжнародних та всеукраїнських конференціях, міжнародних наукових школах тощо.

На користь практичної значущості дослідження свідчать навчально-методичні розробки Камінської С.В., упроваджені в освітній процес позанавчальної роботи такими кафедрами, як-от: *освітології та психолого-педагогічних наук* Київського столичного університету імені Бориса Грінченка (м. Київ) в межах діяльності студентського наукового гуртка «Історико-педагогічні студії», серед завдань якого є розвиток професійних компетентностей здобувачів вищої освіти; *мовних дисциплін* в межах діяльності студентського наукового гуртка «Готовність до професійної комунікації» Державного університету інфраструктури та технологій

(м. Київ); *соціально-гуманітарних дисциплін* в межах діяльності студентських наукових гуртків здобувачів вищої освіти «Business English» та «English Club for Navigators» Дунайського інституту водного транспорту (м. Ізмаїл), а також під час проведення позанавчальних заходів для здобувачів вищої освіти, організованих на базі Дунайського інституту водного транспорту (м. Ізмаїл) та Одеського національного морського університету (м. Одеса).

Зміст і результати дисертаційного дослідження висвітлено в 17 наукових працях, з них 11 одноосібних, 4 статті у співавторстві та 2 навчально-методичних посібника у співавторстві, а саме: 5 (з них 2 у співавторстві) – у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України; 2 у співавторстві – у періодичних зарубіжних виданнях, індексованих у наукометричних базах на дату опублікування; 10 публікацій (8 одноосібних), у яких додатково висвітлено наукові результати дисертації у тому числі (2 у співавторстві) навчально-методичні посібники.

Аналіз змісту публікацій дає підстави стверджувати, що наукові положення, висновки, що були отримані в результаті проведеної роботи, у друкованих працях викладено достатньо повно.

Структура та зміст дисертації, її самостійність, завершеність, відповідність вимогам щодо оформлення й обсягу

Дисертанткою чітко, науково коректно обґрунтовано актуальність дисертаційної роботи та вибір теми, сформульовано мету й завдання дослідження, а також зроблено висновки відповідно до визначених завдань.

На позитивну оцінку заслуговує організація дисертаційної роботи. Дисертантка у строгій послідовності до логіки наукового пошуку коректно сформувала науковий апарат, визначила об'єкт і предмет роботи.

Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків до кожного з них, загальних висновків, списку використаних джерел (292 найменування, з них 45 іноземною мовою), додатків. У роботі вміщено 13 таблиць та 3 рисунки. Основний текст дисертації викладено на 198 сторінках, загальний обсяг роботи 268 сторінок.

На окрему детальну увагу заслуговує аналіз власне структурних розділів та змісту дисертаційної роботи Камінської С.В., які повною мірою виявили її високий рівень спеціальної і загальнотеоретичної підготовки до специфіки об'єкту та предмету дослідження, рівень знань в даній області та суміжних областях, що межують з її напрямом проведення дослідження.

У першому розділі дисертації Камінською С.В. «Теоретичні основи формування готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації у різних формах позанавчальної роботи» представлено теоретико-методологічні основи дослідження проблеми формування готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації; схарактеризовано базові поняття дослідження; проаналізовано педагогічний

потенціал позанавчальної роботи під час формування готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації.

Логіка другого розділу дисертації «Організаційно-педагогічні засади формування готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації у різних формах позанавчальної роботи» зумовила необхідність вивчення структури готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації; представлення діагностичного інструментарію оцінки сформованості готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації. Дисертантка конструктивно обґрунтовує організаційно-педагогічні засади формування готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації в процесі позанавчальної роботи.

У третьому розділі дисертації «Характеристика експерименту дослідження та перевірка його ефективності» Камінською С.В. описано формувальний етап педагогічного експерименту щодо запровадження організаційно-педагогічних засад формування готовності фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації в освітній процес, а саме у позанавчальну роботу; визначено експериментальну стратегію формування готовності фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації, що передбачало розширення, оновлення та удосконалення форм позанавчальної роботи.

Перевірка ефективності організаційно-педагогічних засад у повній мірі підтверджена Камінською С.В. у результаті проведеного експерименту, який проходив у чотири етапи: підготовчий, констатувальний, формувальний і контрольний, який тривав з 2021-2024 н.р.

Відтак, на всіх етапах дослідження проглядається вияв власних наукових позицій, володіння різноманітними методами дослідної роботи.

Представлені додатки дають можливість унаочнити представлене дослідження і підтвердити його теоретичну та практичну значущість. Досліджувані положення дисертації логічно вмотивовані, належним чином структуровані, мають змістовне наукове обґрунтування.

Дотримання академічної доброчесності

Зміст дисертації та публікацій Камінської С.В. свідчить про системний синтез та глибокий аналіз наукової літератури з питання формування готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації у різних формах позанавчальної роботи, які автор представляє у вигляді цитат або відповідних узагальнень у змісті дослідження, що дає підстави стверджувати про достовірність та високу ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій.

Узагальнення трактувань науковців та власне осмислення змісту та структури ключової дефініції дослідження дозволило запропонувати Камінській С.В. авторське трактування окремих понять.

Відтак, дисертація Камінської Світлани Василівни та її наукові публікації, в яких висвітлено основні наукові здобутки дисертації, виконано на високому науковому рівні з дотриманням академічної доброчесності.

Дискусійні положення та зауваження

Оцінюючи позитивно дисертаційне дослідження Вакулової І.В. та відзначаючи переваги роботи, не можемо не висловити певні рекомендації, зокрема:

1. Дотримуватись системності у використанні поняття «формування готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації»;
2. Звернути увагу на соціолінгвістичні та прагматичні компетенції у структурі іншомовної комунікативної компетентності;
3. Презентувати зразок англomовного професійного тезаурусу майбутніх фахівців морського транспорту;
4. Звернути увагу на технічне оформлення роботи.

Загальний висновок і оцінка дисертації

Дисертація Камінської Світлани Василівни «Формування готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації у різних формах позанавчальної роботи», яка подана на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні педагогічні науки, є завершеним самостійним, актуальним науковим, цілісним дослідженням, яке містить наукову новизну, теоретичне і практичне значення, повністю відповідає обраній спеціальності.

Виконана робота має вагоме теоретичне і практичне значення. Здійснене дослідження має теоретичну і практичну спрямованість одержаних результатів, що в подальшому дозволить успішно розв'язувати проблему підготовки майбутніх учителів іноземних мов та зарубіжної літератури на вітчизняних теренах освіти.

Дисертація Камінської Світлани Василівни «Формування готовності майбутніх фахівців морського транспорту до професійної іншомовної комунікації у різних формах позанавчальної роботи» відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 №44 (зі змінами), наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 №40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації», затвердженого Міністерством юстиції України 03.02.2017 за №155/30023, Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.03.2016 №261(зі змінами), а її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за спеціальністю

011 Освітні педагогічні науки

Рецензент:

кандидат педагогічних наук,
доцент, завідувач кафедри іноземних мов
і методик їх навчання Факультету педагогічної освіти
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка

Н.В. Кошарна

